

փոխութիւնը: Եկաւ տարագրութիւնը — սպանիչ մղաճաւանջ: Բայց գործեց նաեւ ոգիի դիմամիկան — ցաւի հետ խորացաւ իմացական տառապանքը, զգացումներու փոքորիկը: Հայ յեղափոխութեան ողբերգութենէն յղութիւն ստացաւ հրգորանքի նորատեղիութիւնը — տարօրականութիւնը: Եւ աւելի որոշ. «Մամիկոնեան ոգիի պաշտամունքէն ծնունդ առաւ հայ յեղափոխութիւնը, վերջինէն՝ տարօրականութիւնը»: Այսինքն՝ հայ յեղափոխութեան տեղը բռնելու է տարօրականութիւնը:

Իսկ ի՞նչ է «տարօրականութիւն» ասւածը. «Յեղի ոգիի յատկութիւն է տարօրականութիւնը — ռազմախանդ մշակոյթ եւ կուլտուրաստեղծ հերոսականութիւն, հոգեւոր Մեսրոպականութիւն եւ սրտատուր վարդապետականութիւն՝ միաժամանակ»:

Իսկ ու տհաս մտքեր կարող են յափշտակել նման դատարկարանութիւններով, բայց Տ. — Տ. Հայր. Միութիւնը ի՞նչ կապ ունի դրանց հետ, որ բաղկացած է տարբեր ֆաղափական ըմբռնումների տէր անհատներից եւ անհրաժեշտութեամբ ապագաֆաղափական է ու անկուսակցական, ինչպէ՞ս կարող է լինել «Հայրենակցական» ու պահել իր միութիւնը:

Քիւնը՝ դառնալով ֆաղափական կազմակերպութիւն: Ել չենք խօսում այն մասին, որ «Տարօնի Արծիւ»-ը, իբրեւ ֆաղափական մի նոր կազմակերպութեան բերան, անխուսափելիօրէն բախման մէջ պիտի մտնէ ուրիշ ֆաղափական կազմակերպութիւնների հետ, եւ հետեւում... Բը...

Անշուշտ, տարօնցի մեր հայրենակիցները քիւրիմացութեան մէջ են. նրանք ծառերի յետեւից չեն տեսնում անտառը: Շլացած «տարօնականութիւն», «Մամիկոնեան», «Վարդապետ» բառերից՝ չեն նկատում, քէ ի՞նչ վտանգաւոր նախապարհի վրա են կանգնել: Նախ՝ տարօնականութիւնը, երբէ այդպիսին գոյութիւն ունի, չի կարող փոխարինել հայութիւնը, որովհետեւ հայութիւնը ամբողջութիւն է, իսկ տարօնականութիւնը՝ մասնիկ: Երկրորդ՝ հայրենակցականը դարձնելով ֆաղափական կազմակերպութիւն՝ հեղց տարօնցիներն իրենք կը պառակտուին ու կը ֆայֆային: Հայրենասէր տարօնցիները, որ միշտ եղել են ընդհանուր հայկական շարժման առաջին շարքերում, չեն կարող, չպէ՛տք է այդպիսի սխալ ու վրնասակար գործ կատարեն: Հայրենակցականը հայրենակցական Միութիւն է — աւելին՝ ի չարէ է:

ԳՐԱԿԱՆ ԲԵՐՔԸ

Երբէ Հայաստանում գրական ստեղծագործութիւնը համարեա բոլորովին կանգ է առել եւ նոր երկեր լոյս չեն տեսնում, արտասահմանում, հակառակ նիւթական չափից աւելի աննպաստ պայմանների, գրական հրապարակը հարստանում է նորանոր եւ արժէքաւոր հատորներով: Գրեթէ իրար յետեւից ստացանք Բ. Նուրիկեանի պատմածքների գեղեցիկ «Այգեկութիւն»-ը (Նիւ — Եոթ), Ա. Գլուհեանի «Երգեր ուրացման եւ զղջումի» ռոմանտները (Նիւ Եոթ), շատ խոստ-

մնալից երիտասարդ բանաստեղծ Մ. Իշխանի երկրորդ գիրքը՝ «Կրակը» (Բէյրութ), մեր միակ երգիծագիր Ն. Պէլիթեանի «Մարդանկարներ»-ը (Փարիզ) եւ, վերջապէս, Ահարոն Տատուրեանի վառաւոր «Մագաղաթներ»-ը: Բէյրութի Հայ շեմարանի Շրջ. Միութիւնը լոյս է ընծայել «Պատմածքներ ու Ժողովածու»-ի երկրորդ գիրքը: Փարիզում լոյս տեսան Ահսել Բակունցի «Պատմածքներ»-ը՝ առաջին շարքը «Հայաստանի Գրականութեան Մասնաշառ-

ր»-ի, որի հրատարակութեան ձեռնարկել են Մկ. Պարսամեան, Ա. Անտոնեան եւ Հ. Սամուէլ:

Մեզ հասածը մէկ փոքր մասն է դեռ

վերջին ամիսների գրական քերքի: Ուրախութեամբ ենք արձանագրում, որ հայ միտքը առանց ընկճւելու շարունակում է գործել եւ արտադրել:

ԱՐՀԱԻԻՐՔԻ ՕՐԵՐԸ

Ընթերցողները կը նկատեն, անշուշտ, որ այս անգամ «Վէմ»-ում չկան Վ. Միւնսթերեանի «Արհաւիրքի Օրեր»-ը, որ այնքա՜ն յուզումով կարդացուած էին համարից համար: Ուրախութեամբ պիտի յայտնենք, որ հեղինակին յաջողւել է ապահովել հրատարակութիւնը, եւ «Արհաւիրքի Օրեր»-ը այս աշնանը լոյս պիտի տեսնեն առանձին հատորով: Որպէսզի հատորը չլինի ամբողջապէս արատաւորիւմ, մենք սիրով գիջեցինք եւ

նոյն իսկ խորհուրդ տւինք, որ մնացած մասը — ընդամենը չորս գլուխ — առաջին անգամ երեսայ առանձին հատորի մէջ: Վ. Միւնսթերեանը հիմնական վերամշակութեան է ենք արել իր յուշերի առաջին մասը՝ աւելի լայն տեղ տալով պատերազմին, մանաւորապէս դէպքերին, ի միջի այլոց եւ Հ. Յ. Գ. Կարենոյ Ընդի. Ժողովին: Հատորը պիտի լինի պատկերազարդ եւ տպւելու է «Յուսարեր»-ի տպարանում:

Գ. ԴՈՎՈՆԵԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ԳՈՐԾԵՐԸ

Դոդոնեան մինչեւ հիմա ծանօթ էր իբրեւ հեղինակ «Ծիծեռնակ» երգի եւ մէկ քանի այլ ոտանաւորների: Այժմ, Վրաստանի համալսարանի ուսուցիչ Ի. Բեկարեանը, որ վերջին երկու տարիները ուսումնասիրում էր Դոդոնեանի գործերը, երեսուն է հանել աւելի քան երկու հարիւր աշխատութիւններ Դոդոնեանի ստորագրութեամբ, որոնք մինչեւ այժմ անտիպ են մնացել: Դրանք բազմաթիւ են երգերից, բանաստեղծութիւններից, պատմածքներից եւ քարգմանութիւններից:

Այս յայտնութիւնը մեր լոյս է սրբիւում Դոդոնեանի գրական ստեղծագործութեանց վրա: Այդ անտիպ երգերը ընդհանրապէս սողորած են ժողովրդավարական եւ ազատասիրական տրամադրութիւններով: Դոդոնեան հեղինակ է իր ապրած ժամանակի ընկերային կարգերը: Այդ տեսակետից ուշագրաւ են «Երկու եղբայր» եւ «Միքէմալը է» պատմածքները, «Սիրելի

հայրենիք» եւ «Համբողջներ» վիպերգութիւնները եւ մի քանի ուրիշ բանաստեղծութիւններ:

Վրաստանի համալսարանը տպագրութեան է յանձնել այդ անտիպ գործերը, որոնք պիտի կազմեն երեք հատոր: Առաջին հատորը, որ հրատարակում է վրացերէն եւ հայերէն լեզուներով, բովանդակում է մի ներածութիւն «Ծիծեռնակ»-ի հեղինակի կեանքի ու գործի մասին: Երկրորդ հատորում պիտի երևեն Դոդոնեանի ստեղծագործութիւնները՝ աւելի քան երկու հարիւր անտիպ գործեր, ինչպէս և զանազան պարբերաբերքերի մէջ տպագրւած քանիստ հինգ երգեր, «Ծիծեռնակ»-ի փոփոխակները (այս երգը ունի 12 փոփոխակ), «Ծիծեռնակ»-ի քարգմանութիւնները (միայն վրացերէնի քարգմանած է զանազան քարգմանիչների կողմից 12 անգամ, ռուսերէնի՝ 14 անգամ) : Երրորդ հատորում պիտի գտնուին Դոդոնեանի տասը վիպերգութիւնները,